

Zbierka súdnych rozhodnutí

ROZSUĐOK SÚDNEHO DVORA (druhá komora)

z 12. januára 2023 *

„Návrh na začatie prejudiciálneho konania – Rovnosť zaobchádzania v zamestnaní a povolani – Smernica 2000/78/ES – Článok 3 ods. 1 písm. a) a c) – Podmienky prístupu k samostatným zárobkovým činnostiam – Pracovnoprávne podmienky a podmienky zamestnania – Zákaz diskriminácie z dôvodu sexuálnej orientácie – Samostatne zárobkovo činná osoba, ktorá pracuje na základe zmluvy o dielo – Ukončenie a neobnovenie zmluvy – Slobodný výber zmluvnej strany“

Vo veci C-356/21,

ktorej predmetom je návrh na začatie prejudiciálneho konania podľa článku 267 ZFEÚ, podaný rozhodnutím Sąd Rejonowy dla m. st. Warszawy w Warszawie (Okresný súd hlavného mesta Varšava, Poľsko) zo 16. marca 2021 a doručený Súdnemu dvoru 7. júna 2021, ktorý súvisí s konaním:

J. K.

proti

TP S.A.

za účasti:

PTPA,

SÚDNY DVOR (druhá komora),

v zložení: predsedníčka druhej komory A. Prechal, sudcovia L. Arastey Sahún (spravodajkyňa), F. Biltgen, N. Wahl a J. Passer,

generálna advokátka: T. Ćapeta,

tajomník: M. Siekierzyńska, referentka,

so zreteľom na písomnú časť konania a po pojednávaní z 31. mája 2022,

* Jazyk konania: poľština.

so zreteľom na pripomienky, ktoré predložili:

- J. K., v zastúpení: P. Knut, advokat, M. R. Oyarzabal Arigita, abogada, a B. Van Vooren, advocaat,
- poľská vláda, v zastúpení: B. Majczyna, E. Borawska-Kędzierska a A. Siwek-Ślusarek, splnomocnení zástupcovia,
- belgická vláda, v zastúpení: C. Pochet, L. Van den Broeck a M. Van Regemorter, splnomocnené zástupkyne,
- holandská vláda, v zastúpení: M. K. Bulterman a P. Huurnink, splnomocnené zástupkyne,
- portugalská vláda, v zastúpení: C. Alves, P. Barros da Costa a A. Pimenta, splnomocnené zástupkyne,
- Európska komisia, v zastúpení: D. Martin a A. Szmytkowska, splnomocnení zástupcovia,

po vypočutí návrhov generálnej advokátky na pojednávaní 8. septembra 2022,

vyhlásil tento

Rozsudok

- 1 Návrh na začatie prejudiciálneho konania sa týka výkladu článku 3 ods. 1 písm. a) a c), ako aj článku 17 smernice Rady 2000/78/ES z 27. novembra 2000, ktorá ustanovuje všeobecný rámec pre rovnaké zaobchádzanie v zamestnaní a povolani (Ú. v. ES L 303, 2000, s. 16; Mim. vyd. 05/004, s. 79).
- 2 Tento návrh bol podaný v rámci sporu medzi J. K. (ďalej len „žalobca“) a spoločnosťou TP S.A. vo veci návrhu na náhradu škody vyplývajúcej z odmietnutia tejto spoločnosti obnoviť zmluvu o dielo, ktorú uzavrela so žalobcom, z dôvodu založeného podľa žalobcu na jeho sexuálnej orientácii.

Právny rámec

Právo Únie

- 3 V odôvodneniach 9, 11 a 12 smernice 2000/78 sa uvádza:

„(9) Zamestnanie a povolanie sú kľúčové prvky záruky rovnakých príležitostí pre všetkých a rozhodujúcou mierou prispievajú k plnej účasti občanov na ekonomickom, kultúrnom a sociálnom živote a na realizácii ich potenciálu.

...

- (11) Diskriminácia z dôvodov náboženského presvedčenia alebo viery, zdravotného postihnutia, veku alebo sexuálnej orientácie môže sťažiť dosiahnutie cieľov zmluvy o ES, najmä dosiahnutie vysokej úrovne zamestnanosti a sociálnej ochrany, zvýšenie životnej úrovne a kvality života, ekonomickú a sociálnu súdržnosť a solidaritu a slobodný pohyb osôb.
- (12) Preto by sa mala v spoločnosti zakázať každá priama alebo nepriama diskriminácia na základe náboženského presvedčenia alebo viery, zdravotného postihnutia, veku alebo sexuálnej orientácie vzhľadom na oblasti, na ktoré sa vzťahuje táto smernica. Tento zákaz diskriminácie by sa mal vzťahovať aj na štátnych príslušníkov tretích krajín, nevzťahuje sa však na rozdiely v zaobchádzaní z dôvodu štátnej príslušnosti a nemá žiadny vplyv ani na ustanovenia, ktoré upravujú vstup a pobyt štátnych príslušníkov tretích krajín a ich prístup k zamestnaniu a povolaniu.“

4 Článok 1 tejto smernice s názvom „Účel“ stanovuje:

„Účelom tejto smernice je ustanovenie všeobecného rámca pre boj proti diskriminácii v zamestnaní a povolanií na základe náboženstva alebo viery, zdravotného postihnutia, veku alebo sexuálnej orientácie, s cieľom zaviesť v členských štátoch uplatňovanie zásady rovnakého zaobchádzania.“

5 Článok 2 tejto smernice s názvom „Pojem diskrimináci[a]“ v odseku 5 stanovuje:

„Táto smernica nebude mať žiadny vplyv na opatrenia stanovené vnútroštátnymi právnymi predpismi, ktoré sú v demokratickej spoločnosti potrebné pre verejnú bezpečnosť, na udržanie verejného poriadku a predchádzanie trestnej činnosti, na ochranu zdravia a ochranu práv a slobôd iných.“

6 Článok 3 tejto smernice, nazvaný „Rozsah“, v odseku 1 písm. a) a c) stanovuje:

„V rámci právomocí delegovaných na spoločnosť sa bude táto smernica vzťahovať na všetky osoby, tak vo verejnom ako i v súkromnom sektore, vrátane verejných orgánov vo vzťahu k:

a) podmienkam prístupu k zamestnaniu, samostatnej zárobkovej činnosti alebo povolaniu, vrátane kritérií výberu a podmienok náboru, bez ohľadu na oblasť činnosti a na všetkých úrovniach profesionálnej hierarchie, vrátane postupu v zamestnaní;

...

c) podmienkam zamestnania a pracovným podmienkam vrátane podmienok prepúšťania a odmeňovania.“

7 Článok 17 smernice 2000/78, nazvaný „Sankcie“, stanovuje:

„Členské štáty ustanovia pravidlá ukladania sankcií za porušenie vnútroštátnych ustanovení prijatých podľa tejto smernice a vykonajú všetky opatrenia potrebné na ich uplatňovanie. Sankcie, ktorých súčasťou môže byť náhrada za ujmu pre obeť, musia byť účinné, primerané a odstrašujúce. Členské štáty oznámia tieto ustanovenia Komisii najneskôr do 2. decembra 2003 a bezodkladne všetky neskoršie zmeny a doplnky, ktoré majú na ne vplyv.“

Poľské právo

- 8 Ustanovenie § 4 Ustawa o wdrożeniu niektórych przepisów Unii Europejskiej w zakresie równego traktowania (zákon o prebratí niektorých právnych predpisov Európskej únie v oblasti rovnosti zaobchádzania) z 3. decembra 2010 (Dz. U. č. 254, položka 1700) v konsolidovanom znení (Dz. U. z roku 2016, položka 1219) (ďalej len „zákon o rovnosti zaobchádzania“) stanovuje:

„Tento zákon sa vzťahuje na:

...

(2) podmienky začatia a vykonávania zárobkovej alebo pracovnej činnosti, najmä v súvislosti s pracovnoprávnym vzťahom alebo prácou vykonávanou podľa občianskoprávnej zmluvy.

...“

- 9 Ustanovenie § 5 tohto zákona stanovuje:

„Tento zákon sa nevzťahuje na:

...

(3) slobodu výberu zmluvnej strany, pokiaľ výber nie je založený na pohlaví, rase, etnickom pôvode alebo štátnej príslušnosti;

...“

- 10 Podľa § 8 ods. 1 bodu 2 uvedeného zákona:

„Zakazuje sa akákoľvek diskriminácia fyzických osôb z dôvodu pohlavia, rasy, etnického pôvodu, národnosti, náboženstva, vyznania, svetového názoru, zdravotného postihnutia, veku alebo sexuálnej orientácie, pokiaľ ide o:

...

(2) podmienky začatia a vykonávania zárobkovej alebo pracovnej činnosti, najmä v súvislosti s pracovnoprávnym vzťahom alebo prácou vykonávanou podľa občianskoprávnej zmluvy.“

- 11 V § 13 toho istého zákona sa uvádza:

„1. Každý, voči komu bola porušená zásada rovnosti zaobchádzania, má nárok na náhradu škody.

2. Ustanovenia [ustawa – Kodeks cywilny (Občiansky zákonník) z 23. apríla 1964] ...sa uplatňujú v prípade porušenia zásady rovnosti zaobchádzania.“

Spor vo veci samej a prejudiciálna otázka

- 12 V rokoch 2010 až 2017 žalobca uzavrel v rámci svojej samostatnej hospodárskej činnosti viacero po sebe nasledujúcich krátkodobých zmlúv o dielo so spoločnosťou TP, ktorá prevádzkuje verejnoprávny televízny kanál v Poľsku a ktorej jediným akcionárom je poľský štát.
- 13 Na základe týchto zmlúv žalobca vykonával týždňové služby v rámci redakcie réžie a promovania programu 1 TP, počas ktorých pripravoval audiovizuálne montáže, upútavky alebo krátke príspevky pre vlastnú propagáciu vysielania TP. W. S., riaditeľ redakcie réžie a promovania tohto programu 1, ako aj priamy nadriadený žalobcu, rozdeľoval služby medzi žalobcu a jednu novinárku vykonávajúcu rovnaké činnosti ako on, tak, že každý z nich vykonával mesačne dve týždňové služby.
- 14 Od augusta 2017 sa plánovala interná reorganizácia štruktúr spoločnosti TP, v rámci ktorej mali byť úlohy žalobcu presunuté na nový útvar, a to na agentúru pre výrobu, réžiu a reklamu.
- 15 Na pracovnom stretnutí, ktoré sa konalo koncom októbra 2017, bolo uvedené, že žalobca patrí medzi pracovníkov, ktorí boli úspešne hodnotení v súvislosti s touto reorganizáciou.
- 16 Dňa 20. novembra 2017 bola medzi žalobcom a spoločnosťou TP uzavretá nová zmluva o dielo na dobu jedného mesiaca.
- 17 Dňa 29. novembra 2017 žalobca dostal svoj rozpis práce na december 2017, ktorý uvádza dve týždňové služby, z ktorých prvá začínala 7. a druhá 21. decembra 2017.
- 18 Dňa 4. decembra 2017 žalobca a jeho partner uverejnili na svojom kanáli na YouTube vianočné hudobné video zamerané na podporu tolerancie voči párom osôb rovnakého pohlavia. Toto video s názvom „Pokochaj nas w święta“ („Miluj nás, vianočný čas“) zobrazovalo oslavy vianočných sviatkov páromi osôb rovnakého pohlavia.
- 19 Dňa 6. decembra 2017 žalobca dostal e-mail od W. S., ktorým ho informoval o zrušení jeho týždňovej služby, ktorá sa mala začať 7. decembra 2017.
- 20 Dňa 20. decembra 2017 W. S. žalobcovi oznámil, že sa už nepredpokladá vykonávanie jeho týždňovej služby, ktorá mala začať 21. decembra 2017.
- 21 Žalobca teda v decembri 2017 už nevykonával žiadne služby a následne nebola medzi ním a spoločnosťou TP uzavretá žiadna nová zmluva o dielo.
- 22 Žalobca podal žalobu na vnútroštátny súd, Sąd Rejonowy dla m. st. Warszawy w Warszawie (Okresný súd hlavného mesta Varšava, Poľsko), ktorou sa domáhal, aby bola spoločnosti TP uložená povinnosť zaplatiť mu 47 924,92 poľských zlotých (PLN) (približne 10 130 eur) spolu so zákonnými úrokmi z omeškania ako náhradu vecnej škody, ako aj nemajetkovej ujmy z dôvodu porušenia zásady rovnosti zaobchádzania vzhľadom na priamu diskrimináciu na základe sexuálnej orientácie, pokiaľ ide o podmienky prístupu k zárobkovej činnosti vykonávanej na základe občianskoprávnej zmluvy a jej výkon.
- 23 Na podporu uvedenej žaloby žalobca uvádza, že bol obeťou takejto diskriminácie, keďže pravdepodobnou príčinou zrušenia služieb uvedených v bode 17 tohto rozsudku a ukončenia jeho spolupráce so spoločnosťou TP bolo uverejnenie videa uvedeného v bode 18 tohto rozsudku.

- 24 TP navrhuje zamietnutie žaloby, pričom najmä tvrdí, že zákon nezaručuje obnovenie zmluvy o dielo, ktorú uzavrela so žalobcom.
- 25 Vnútroštátny súd má pochybnosti, pokiaľ ide o zlučiteľnosť § 5 bodu 3 zákona o rovnosti zaobchádzania s právom Únie v rozsahu, v akom toto ustanovenie vylučuje z pôsobnosti tohto zákona, a teda z ochrany pred diskrimináciou priznanej smernicou 2000/78, slobodný výber zmluvnej strany, jedine pokiaľ tento výber nie je založený na pohlaví, rase, etnickom pôvode alebo štátnej príslušnosti.
- 26 Tento súd sa pýta, či situácia, o ktorú ide vo veci samej, patrí do pôsobnosti článku 3 ods. 1 písm. a) a c) smernice 2000/78 zaručujúceho ochranu proti diskriminácii založenej okrem iného na sexuálnej orientácii, pokiaľ ide o podmienky prístupu k zamestnaniu, samostatnej zárobkovej činnosti alebo povolaniu, vrátane výberových kritérií a podmienok prijímania do zamestnania, ako aj podmienok zamestnania a pracovných podmienok.
- 27 V prvom rade sa uvedený súd najmä pýta, či samostatnú činnosť žalobcu možno považovať za „samostatnú zárobkovú činnosť“ v zmysle tohto článku 3 ods. 1 písm. a).
- 28 V druhom rade sa pýta, či sa má toto ustanovenie vykladať tak, že jeho cieľom je zabezpečiť ochranu proti diskriminácii založenej na kritériu sexuálnej orientácie aj v situácii, ako je tá vo veci samej, keďže odmietnutie uzavrieť zmluvu so samostatne zárobkovo činnou osobou jedine z dôvodu jeho sexuálnej orientácie sa javí ako prejav obmedzenia podmienok prístupu k samostatným zárobkovým činnostiam.
- 29 Za týchto okolností Sąd Rejonowy dla m. st. Warszawy w Warszawie (Okresný súd hlavného mesta Varšava) rozhodol prerušiť konanie a položiť Súdnemu dvoru túto prejudiciálnu otázku:

„Má sa článok 3 ods. 1 písm. a) a c) [smernice 2000/78] vykladať v tom zmysle, že umožňuje vylúčiť z pôsobnosti smernice Rady č. 2000/78/ES – a v dôsledku toho vylúčiť aj uplatnenie sankcií zavedených do vnútroštátneho práva na základe článku 17 [tejto smernice] – slobodu výberu zmluvnej strany, pokiaľ daný výber nie je založený na pohlaví, rase, etnickom pôvode alebo štátnej príslušnosti, v prípade, keď by prejavom diskriminácie malo byť odmietnutie uzavretia občianskoprávnej zmluvy, na základe ktorej by mala byť poskytovaná práca fyzickou osobou vykonávajúcou prácu na vlastný účet, ak by uvedené odmietnutie bolo založené na sexuálnej orientácii potenciálnej zmluvnej strany?“

O prejudiciálnej otázke

- 30 Na úvod treba uviesť, že vnútroštátny súd odkazom na článok 17 smernice 2000/78, ktorý obsahuje položená otázka, chce len zdôrazniť, že v prípade, že spore vo veci samej sa uplatňujú ustanovenia článku 3 ods. 1 písm. a) a c) tejto smernice, rovnako sa uplatní aj tento článok 17, a v dôsledku toho aj sankcie stanovené vnútroštátnym právom v rámci výkonu tohto posledného uvedeného ustanovenia. V tomto rozsahu si táto otázka nevyžaduje osobitný výklad uvedeného článku 17.
- 31 Svojou otázkou sa totiž vnútroštátny súd v podstate pýta, či sa má článok 3 ods. 1 písm. a) a c) smernice 2000/78 vykladať v tom zmysle, že bráni vnútroštátnej právnej úprave, v dôsledku ktorej sa na základe slobodného výberu zmluvného partnera vylučuje z ochrany proti

diskriminácii, ktorá sa má poskytnúť podľa tejto smernice, odmietnutie uzavrieť alebo obnoviť s určitou osobou zmluvu na dodanie určitých plnení tejto osoby v rámci výkonu samostatnej zárobkovej činnosti, z dôvodu sexuálnej orientácie tejto osoby.

- 32 Je teda nastolená otázka, či situácia, o ktorú ide vo veci samej, patrí do pôsobnosti smernice 2000/78.

O článku 3 ods. 1 písm. a) smernice 2000/78

- 33 Podľa článku 3 ods. 1 písm. a) smernice 2000/78 „v rámci právomocí delegovaných na [Úniu] sa bude táto smernica vzťahovať na všetky osoby, tak vo verejnom ako i v súkromnom sektore, vrátane verejných orgánov vo vzťahu k podmienkam prístupu k zamestnaniu, samostatnej zárobkovej činnosti alebo povolaniu, vrátane kritérií výberu a podmienok náboru, bez ohľadu na oblasť činnosti a na všetkých úrovniach profesionálnej hierarchie, vrátane postupu v zamestnaní“.
- 34 V tejto súvislosti treba konštatovať, že uvedená smernica neodkazuje na právo členských štátov na účely definície pojmu „podmienky prístupu k zamestnaniu, samostatnej zárobkovej činnosti alebo povolaniu“ uvedeného v tomto ustanovení. Z požiadaviek jednotného uplatňovania práva Únie, ako aj zásady rovnosti však vyplýva, že znenie ustanovenia práva Únie, ktoré neobsahuje nijaký výslovný odkaz na právo členských štátov s cieľom určiť jeho zmysel a rozsah pôsobnosti, si v zásade vyžaduje autonómny a jednotný výklad v celej Únii (rozsudok z 2. júna 2022, HK/Danmark a HK/Privat, C-587/20, EU:C:2022:419, bod 25, ako aj citovaná judikatúra).
- 35 Okrem toho, keďže tá istá smernica nedefinuje výrazy „podmienky prístupu k zamestnaniu, samostatnej zárobkovej činnosti alebo povolaniu“, treba tieto výrazy vykladať v súlade s ich obvyklým významom v bežnom jazyku, pričom sa zohľadní kontext, v ktorom sa používajú, a ciele sledované právnou úpravou, ktorej sú súčasťou (rozsudok z 2. júna 2022, HK/Danmark a HK/Privat, C-587/20, EU:C:2022:419, bod 26, ako aj citovaná judikatúra).
- 36 V prvom rade treba konštatovať, že zo spoločného použitia pojmov „zamestnanie“, „samostatne zárobková činnosť“ a „povolanie“ vyplýva, že podmienky prístupu k akejkoľvek zárobkovej činnosti bez ohľadu na povahu a charakteristiky tejto činnosti patria do pôsobnosti článku 3 ods. 1 písm. a) smernice 2000/78, a teda do pôsobnosti tejto poslednej uvedenej smernice. Tieto pojmy sa totiž musia chápať v širšom zmysle, ako vyplýva z porovnania rôznych jazykových verzií tohto ustanovenia a z použitia všeobecných výrazov, ako sú na jednej strane, pokiaľ ide o pojem „samostatná zárobková činnosť“, „actividad por cuenta propia“, „selvstændig erhvervsvirksomhed“, „selbständiger Erwerbstätigkeit“, „self-employment“, „arbeid... als zelfstandige“ a „pracy na własny rachunek“, ako aj na druhej strane, pokiaľ ide o pojem „povolanie“, „ejercicio profesional“, „erhvervsmaessig beskæftigelse“, „unselbständiger Erwerbstätigkeit“, „occupation“, „beroep“ a „zatrudnienia“, v španielskom, dánskom, nemeckom, anglickom, holandskom a poľskom jazyku, v uvedenom poradí (pozri v tomto zmysle rozsudok z 2. júna 2022, HK/Danmark a HK/Privat, C-587/20, EU:C:2022:419, bod 27).
- 37 Okrem toho, že uvedené ustanovenie sa výslovne vzťahuje na samostatné zárobkové činnosti, z pojmov „zamestnanie“ a „povolanie“ chápaných v ich obvyklom význame okrem iného vyplýva, že normotvorca Únie nemal v úmysle obmedziť pôsobnosť smernice 2000/78 na pracovné miesta obsadené „pracovníkom“ v zmysle článku 45 ZFEÚ (pozri v tomto zmysle rozsudok z 2. júna 2022, HK/Danmark a HK/Privat, C-587/20, EU:C:2022:419, bod 28, ako aj citovanú judikatúru).

- 38 Znenie článku 3 ods. 1 písm. a) smernice 2000/78 potvrdzuje, že pôsobnosť tejto smernice sa neobmedzuje len na podmienky prístupu k pracovným miestam obsadeným „pracovníkmi“ v zmysle článku 45 ZFEÚ, keďže podľa tohto znenia sa táto smernica vzťahuje na „všetky osoby, tak vo verejnom ako i v súkromnom sektore, vrátane verejných orgánov... bez ohľadu na oblasť činnosti a na všetkých úrovniach profesionálnej hierarchie“ (pozri v tomto zmysle rozsudok z 2. júna 2022, HK/Danmark a HK/Privat, C-587/20, EU:C:2022:419, bod 29).
- 39 Doslovný výklad článku 3 ods. 1 písm. a) smernice 2000/78 je potvrdený jej cieľmi, z ktorých vyplýva, že pojem „podmienkam prístupu k zamestnaniu, samostatnej zárobkovej činnosti alebo povolaniu“, ktorý vymedzuje pôsobnosť tejto smernice, by nemal byť predmetom reštriktívneho výkladu (pozri v tomto zmysle rozsudok z 2. júna 2022, HK/Danmark a HK/Privat, C-587/20, EU:C:2022:419, bod 30, ako aj citovanú judikatúru).
- 40 V tejto súvislosti treba pripomenúť, že smernica 2000/78 bola prijatá na základe článku 13 ES, ktorý sa po zmene stal článkom 19 ods. 1 ZFEÚ, ktorý priznáva Únii právomoc prijať potrebné opatrenia na boj proti diskriminácii založenej okrem iného na sexuálnej orientácii (pozri rozsudok z 23. apríla 2020, Associazione Avvocatura per i diritti LGBTI, C-507/18, EU:C:2020:289, bod 35).
- 41 V súlade s článkom 1 smernice 2000/78 a ako vyplýva tak z jej názvu a odôvodnení, ako aj z jej obsahu a účelu, cieľom tejto smernice je ustanovenie všeobecného rámca pre boj proti diskriminácii „v zamestnaní a povolani“ na základe okrem iného sexuálnej orientácie, s cieľom zaviesť v členských štátoch uplatňovanie zásady rovnosti zaobchádzania tým, že sa každej osobe poskytne účinná ochrana proti diskriminácii založenej najmä na tomto dôvode (rozsudok z 23. apríla 2020, Associazione Avvocatura per i diritti LGBTI, C-507/18, EU:C:2020:289, bod 36 a citovaná judikatúra).
- 42 Odôvodnenie 9 uvedenej smernice konkrétne zdôrazňuje, že zamestnanie a povolanie sú kľúčové prvky záruky rovnosti príležitostí pre všetkých a rozhodujúcou mierou prispievajú k plnej účasti občanov na ekonomickom, kultúrnom a sociálnom živote a na realizácii ich potenciálu. V tomto zmysle tiež odôvodnenie 11 tej istej smernice uvádza, že diskriminácia okrem iného z dôvodov sexuálnej orientácie môže sťažiť dosiahnutie cieľov Zmluvy o FEÚ, najmä dosiahnutie vysokej úrovne zamestnanosti a sociálnej ochrany, zvýšenie životnej úrovne a kvality života, ekonomickú a sociálnu súdržnosť a solidaritu a slobodný pohyb osôb (pozri rozsudok z 23. apríla 2020, Associazione Avvocatura per i diritti LGBTI, C-507/18, EU:C:2020:289, bod 37).
- 43 Smernica 2000/78 teda nie je aktom sekundárneho práva Únie, ako sú akty založené najmä na článku 153 ods. 2 ZFEÚ, ktorých cieľom je len ochrana pracovníkov ako najslabšej strany v pracovnoprávnom vzťahu, ale jej účelom je z dôvodu sociálneho a verejného záujmu odstrániť všetky prekážky založené na diskriminačných dôvodoch pri prístupe k existenčným prostriedkom a schopnosti prispievať do spoločnosti prostredníctvom práce, bez ohľadu na právnu formu, na základe ktorej je táto práca vykonávaná (rozsudok z 2. júna 2022, HK/Danmark a HK/Privat, C-587/20, EU:C:2022:419, bod 34, ako aj citovaná judikatúra).
- 44 Hoci je smernica 2000/78 určená na pokrytie širokej škály zárobkových činností vrátane činností vykonávaných samostatne zárobkovo činnými osobami s cieľom zabezpečiť si živobytie, nič to nemení na skutočnosti, že treba rozlišovať medzi činnosťami patriacimi do pôsobnosti tejto smernice a činnosťami spočívajúcimi v obvyčajnom dodaní tovarov alebo služieb jednému alebo viacerým príjemcom, ktoré nepatria do tejto pôsobnosti.

- 45 Preto na to, aby zárobkové činnosti patrili do pôsobnosti smernice 2000/78, je potrebné, aby sa tieto činnosti skutočne vykonávali v rámci právneho vzťahu, ktorý sa vyznačuje určitou stabilitou.
- 46 Hoci v prejednávanej veci prislúcha vnútroštátnemu súdu posúdiť, či činnosť vykonávaná žalobcom zodpovedá týmto kritériám, treba po prvé uviesť, že zo spisu, ktorý má Súdny dvor k dispozícii, vyplýva, že žalobca na základe po sebe nasledujúcich krátkodobých zmlúv o dielo uzatváraných v rámci svojej samostatnej zárobkovej činnosti osobne pripravoval audiovizuálne montáže, upútavky alebo krátke príspevky pre redakciu réžie a promovania programu 1 TP. Po druhé z tohto spisu tiež vyplýva, že žalobca pri výkone tejto činnosti závisel od rozdelenia týždňových služieb, ktoré robil W. S., a že ešte nedávno predtým bol úspešne hodnotený v rámci internej reorganizácie štruktúr spoločnosti TP.
- 47 Keďže však, ako vyplýva z návrhu na začatia prejudiciálneho konania, činnosť vykonávaná žalobcom predstavuje skutočnú a účinnú zárobkovú činnosť vykonávanú osobne v prospech toho istého príjemcu, ktorá mu umožňuje úplný alebo čiastočný prístup k prostriedkom na živobytie, otázka, či podmienky prístupu k takejto činnosti patria do pôsobnosti článku 3 ods. 1 písm. a) smernice 2000/78, nezávisí od toho, či sa táto činnosť považuje za „zamestnanie“, alebo „samostatnú zárobkovú činnosť“, keďže pôsobnosť tohto ustanovenia, a teda aj pôsobnosť tejto smernice sa musí chápať v širšom zmysle, ako bolo uvedené v bode 36 tohto rozsudku.
- 48 V druhom rade, pokiaľ ide o otázku, či sa na uzavretie zmluvy o dielo, o akú ide vo veci samej, vzťahuje pojem „podmienky prístupu“ k samostatne zárobkovej činnosti v zmysle článku 3 ods. 1 písm. a) smernice 2000/78, poľská vláda vo svojich písomných pripomienkach a na pojednávaní tvrdila, že žalobca v plnom rozsahu uplatnil svoje právo na prístup k samostatnej zárobkovej činnosti už pred uzavretím zmluvy o dielo, o ktorú ide vo veci samej, a že ho mohol naďalej uplatňovať bez prekážok, a to aj v prospech iných príjemcov než TP, keďže TP nebola spôsobilá obmedziť toto právo, ktoré sa malo týkať samotného rozhodnutia vykonávať takúto činnosť.
- 49 V tejto súvislosti treba pripomenúť, že z judikatúry Súdneho dvora vyplýva, že výraz „podmienky prístupu“ k samostatne zárobkovým činnostiam sa v bežnom jazyku vzťahuje na okolnosti alebo skutočnosti, ktorých existencia sa musí nevyhnutne preukázať na to, aby určitá osoba mohla vykonávať danú samostatnú zárobkovú činnosť (pozri analogicky rozsudok z 23. apríla 2020, Associazione Avvocatura per i diritti LGBTI, C-507/18, EU:C:2020:289, bod 33).
- 50 Treba však zdôrazniť, že na to, aby osoba, akou je žalobca, mohla skutočne vykonávať svoju zárobkovú činnosť, predstavuje uzavretie zmluvy o dielo okolnosť, ktorej existencia môže byť nevyhnutná. Pojem „podmienky prístupu“ k samostatným zárobkovým činnostiam v zmysle článku 3 ods. 1 písm. a) smernice 2000/78 teda môže zahŕňať uzavretie takej zmluvy, o akú ide vo veci samej.
- 51 Z toho, čo bolo uvedené vyššie, vyplýva, že odmietnutie uzavrieť zmluvu o dielo s dodávateľom vykonávajúcim samostatnú zárobkovú činnosť z dôvodov spojených so sexuálnou orientáciou tohto dodávateľa patrí do pôsobnosti tohto ustanovenia, a teda do pôsobnosti tejto smernice.

O článku 3 ods. 1 písm. c) smernice 2000/78

- 52 Podľa znenia článku 3 ods. 1 písm. c) smernice 2000/78 sa táto smernica vzťahuje na „podmienky zamestnania a pracovné podmienky vrátane podmienok prepúšťania a odmeňovania“.

- 53 V prvom rade je nepochybne potrebné konštatovať, že na rozdiel od článku 3 ods. 1 písm. a) tejto smernice tento článok 3 ods. 1 písm. c) výslovne neodkazuje na „samostatnú zárobkovú činnosť“, ale odkazuje len na podmienky „zamestnania“ a „pracovné“ podmienky.
- 54 Ako však vyplýva z judikatúry Súdneho dvora citovanej v bode 43 tohto rozsudku, cieľom smernice 2000/78 nie je ochrana len pracovníkov ako slabšieho účastníka pracovnoprávneho vzťahu, ale jej cieľom je z dôvodov sociálnych a verejných záujmov odstrániť všetky prekážky založené na diskriminačných dôvodoch prístupu k prostriedkom na živobytie a schopnosti prispievať do spoločnosti prostredníctvom práce bez ohľadu na právnu formu, na základe ktorej sa práca poskytuje.
- 55 Z toho vyplýva, že ochrana priznaná smernicou 2000/78 by nemala závisieť od formálnej kvalifikácie zamestnaneckého vzťahu vo vnútroštátnom práve alebo od voľby uskutočnenej pri prijatí do zamestnania dotknutej osoby, medzi jedným alebo druhým typom zmluvy (pozri analogicky rozsudok z 11. novembra 2010, Danosa, C-232/09, EU:C:2010:674, bod 69), keďže ako bolo uvedené v bode 36 tohto rozsudku, znenie tejto smernice treba chápať v širšom zmysle.
- 56 Keďže podľa článku 3 ods. 1 písm. a) smernice 2000/78 sa táto smernica uplatňuje na všetky osoby, tak vo verejnom ako i v súkromnom sektore, vrátane orgánov verejnej moci, pokiaľ ide o „podmienky prístupu k... samostatnej zárobkovej činnosti“, cieľ sledovaný touto smernicou by nemohol byť dosiahnutý, ak by sa ochrana poskytovaná touto smernicou proti akejkoľvek forme diskriminácie založenej na jednom z dôvodov uvedených v článku 1 uvedenej smernice, ako je najmä sexuálna orientácia, neumožňovala zaručiť dodržiavanie zásady rovnosti zaobchádzania po prístupe k týmto samostatným zárobkovým činnostiam, a teda najmä pokiaľ ide o podmienky výkonu a ukončenia uvedených činností. Táto ochrana sa teda vzťahuje na dotknutý profesionálny vzťah ako celok.
- 57 Takýto výklad zodpovedá účelu smernice 2000/78, ktorý spočíva v ustanovení všeobecného rámca pre boj proti diskriminácii v oblasti zamestnania a povolania okrem iného na základe sexuálnej orientácie, v dôsledku čoho by sa pojmy, ktoré v článku 3 tejto smernice spresňujú jej pôsobnosť, nemali vykladať reštriktívne (pozri analogicky rozsudok z 2. júna 2022, HK/Danmark a HK/Privat, C-587/20, EU:C:2022:419, bod 51).
- 58 Z teleologického výkladu článku 3 ods. 1 písm. c) smernice 2000/78 teda vyplýva, že pojem „podmienky zamestnania a pracovné podmienky“, ktorý sa v ňom nachádza, sa v širšom zmysle vzťahuje na podmienky uplatňujúce sa na akúkoľvek formu zamestnania a samostatnej zárobkovej činnosti bez ohľadu na právnu formu, v akej sa vykonáva.
- 59 V druhom rade je nastolená otázka, či sa na rozhodnutie spoločnosti TP nenaplniť a neobnoviť zmluvu o dielo, ktorú uzavrela so žalobcom, čím sa ukončil ich profesionálny vzťah, údajne z dôvodov spojených so sexuálnou orientáciou dotknutej osoby, vzťahuje pojem „podmienky zamestnania a pracovné podmienky“ v zmysle článku 3 ods. 1 písm. c) smernice 2000/78.
- 60 V tejto súvislosti poľská vláda tvrdí, že samostatne zárobkovo činná osoba nie je vo svojich vzťahoch s druhou zmluvnou stranou viazaná pracovnoprávnym vzťahom, v rámci ktorého môže jedna zmluvná strana „prepustiť“ tú druhú.
- 61 Je pravda, že pojem „prepustenie“ sa vo všeobecnosti týka ukončenia pracovnej zmluvy uzatvorenej medzi zamestnancom a jeho zamestnávateľom.

- 62 Ako však v podstate uviedla generálna advokátka v bode 102 svojich návrhov, pojem „prepustenie“ nie je uvedený v článku 3 ods. 1 písm. c) smernice 2000/78 ako príklad pojmu „podmienky zamestnania a pracovné podmienky“ a vzťahuje sa najmä na jednostranné ukončenie akejkolvek činnosti uvedenej v tomto článku 3 ods. 1 písm. a).
- 63 Treba najmä zdôrazniť, že rovnako ako zamestnanec, ktorý môže nedobrovoľne stratiť svoje zamestnanie najmä v dôsledku „prepustenia“, môže byť osoba vykonávajúca samostatnú zárobkovú činnosť rovnako nútená ukončiť túto činnosť z dôvodu na strane svojho zmluvného partnera, a preto sa môže nachádzať v situácii zraniteľnosti porovnateľnej so situáciou prepusteného zamestnanca (pozri v tomto zmysle rozsudok z 20. decembra 2017, Gusa, C-442/16, EU:C:2017:1004, bod 43).
- 64 V prejednávanej veci TP jednostranne zrušila týždňové služby žalobcu, z ktorých prvá sa začínala 7. a druhá 21. decembra 2017, a medzi spoločnosťou TP a žalobcom nebola uzavretá žiadna nová zmluva o dielo po tom, čo na internete uverejnil videozáznam uvedený v bode 18 tohto rozsudku.
- 65 Preto skutočnosť, že žalobca nemohol v decembri 2017 vykonať žiadnu z týždňových služieb uvedených v zmluve o dielo, ktorú uzavrel so spoločnosťou TP, zrejme predstavuje vzhľadom na judikatúru Súdneho dvora citovanú v bode 63 tohto rozsudku nedobrovoľné ukončenie výkonu samostatnej zárobkovej činnosti osoby, ktoré možno považovať za rovnocenné prepusteniu zamestnanca, čo však prináleží overiť vnútroštátnemu súdu.
- 66 Za týchto podmienok, s výhradou posúdenia uvedeného v bode 46 tohto rozsudku, rozhodnutie spoločnosti TP neobnoviť túto zmluvu o dielo so žalobcom, podľa jeho názoru z dôvodu jeho sexuálnej orientácie, čím sa ukončil medzi nimi existujúci profesionálny vzťah, patrí do pôsobnosti článku 3 ods. 1 písm. c) smernice 2000/78.

O článku 2 ods. 5 smernice 2000/78

- 67 Vnútroštátnemu súdu prislúcha, aby vzhľadom na všetky relevantné okolnosti sporu, o ktorom rozhoduje, najmä zákon o rovnosti zaobchádzania, ktorého výklad patrí do jeho výlučnej právomoci, určil, či vylúčenie slobodného výberu zmluvnej strany z pôsobnosti tohto zákona, pokiaľ tento výber nie je založený na pohlaví, rasovom alebo etnickom pôvode alebo štátnej príslušnosti, ako je stanovené v § 5 bode 3 uvedeného zákona, predstavuje priamu alebo nepriamu diskrimináciu na základe sexuálnej orientácie žalobcu.
- 68 V prípade, že by tento súd dospel k záveru, že ide o takúto diskrimináciu, treba ešte spresniť, či by táto diskriminácia nemohla byť odôvodnená, ako to tvrdí žalobca a belgická vláda, jedným z dôvodov uvedených v článku 2 ods. 5 smernice 2000/78.
- 69 Podľa tohto ustanovenia táto smernica nemá žiadny vplyv na opatrenia stanovené vnútroštátnymi právnymi predpismi, ktoré sú v demokratickej spoločnosti potrebné pre verejnú bezpečnosť, na udržanie verejného poriadku a predchádzanie trestnej činnosti, na ochranu zdravia a ochranu práv a slobôd iných.
- 70 Normotvorca Únie mal prijatím uvedeného ustanovenia v oblasti zamestnania a povolania v úmysle jednak predísť rozporu medzi na jednej strane zásadou rovnosti zaobchádzania a na druhej strane potrebou zabezpečiť verejný poriadok, verejnú bezpečnosť a verejné zdravie, predchádzať porušeniam zákona, ako aj ochrániť práva a slobody jednotlivcov, ktoré sú pre fungovanie demokratickej spoločnosti neodmysliteľné, a jednak tento rozpor vyriešiť. Rozhodol

tak, že v niektorých prípadoch vymenovaných v článku 2 ods. 5 uvedenej smernice sa zásady stanovené touto smernicou neuplatňujú na opatrenia obsahujúce rozdielne zaobchádzanie založené na niektorom z dôvodov uvedených v článku 1 tejto smernice, avšak pod podmienkou, že tieto opatrenia sú nevyhnutné na uskutočnenie vyššie uvedených cieľov (rozsudok zo 7. novembra 2019, Cafaro, C-396/18, EU:C:2019:929, bod 41 a citovaná judikatúra).

- 71 Tento článok 2 ods. 5 zavádzajúci výnimku zo zásady zákazu diskriminácie sa musí vykladať doslovne (rozsudok zo 7. novembra 2019, Cafaro, C-396/18, EU:C:2019:929, bod 42 a citovaná judikatúra).
- 72 V prejednávanej veci treba v prvom rade konštatovať, že vnútroštátna právna úprava dotknutá vo veci samej, konkrétne § 5 bod 3 zákona o rovnosti zaobchádzania, predstavuje opatrenie stanovené vnútroštátnou právnou úpravou v zmysle uvedeného článku 2 ods. 5.
- 73 V druhom rade sa zdá, že uvedený § 5 bod 3 zákona o rovnosti zaobchádzania sa *a priori* javí ako sledujúci cieľ týkajúci sa ochrany práv a slobôd iných v zmysle toho istého článku 2 ods. 5, presnejšie ochrany zmluvnej slobody tým, že zaručuje slobodný výber zmluvnej strany, pokiaľ tento výber nie je založený na pohlaví, rasovom alebo etnickom pôvode alebo štátnej príslušnosti.
- 74 Ochrana priznaná článkom 16 Charty základných práv Európskej únie, nazvaným „Sloboda podnikania“, zahŕňa slobodu vykonávať hospodársku alebo obchodnú činnosť, zmluvnú slobodu a slobodnú hospodársku súťaž a týka sa najmä slobodného výberu obchodného partnera (rozsudok z 21. decembra 2021, Bank Melli Iran, C-124/20, EU:C:2021:1035, bod 79 a citovaná judikatúra).
- 75 Sloboda podnikania však nepredstavuje absolútne privilégium, ale musí sa posudzovať s ohľadom na jej spoločenskú funkciu (rozsudok z 22. januára 2013, Sky Österreich, C-283/11, EU:C:2013:28, bod 45 a citovaná judikatúra).
- 76 V prejednávanej veci stačí konštatovať, ako to v podstate uviedla generálna advokátka v bode 111 svojich návrhov, že samotná skutočnosť, že § 5 bod 3 zákona o rovnosti zaobchádzania stanovuje určitý počet výnimiek zo slobodného výberu zmluvnej strany, svedčí o tom, že samotný poľský zákonodarca sa domnieval, že prístup k diskriminácii by sa nemuselo považovať za nevyhnutné na zaručenie zmluvnej slobody v demokratickej spoločnosti. Nič však neumožňuje domnievať sa, že by to bolo inak v závislosti od toho, či je dotknutá diskriminácia založená na sexuálnej orientácii alebo na niektorom z iných dôvodov výslovne uvedených v tomto § 5 bode 3.
- 77 Okrem toho pripustiť, že sloboda uzatvárať zmluvy umožňuje odmietnuť uzavrieť zmluvu s určitou osobou z dôvodu sexuálnej orientácie tejto osoby, by znamenalo zbaviť článok 3 ods. 1 písm. a) smernice 2000/78 jeho potrebného účinku, keďže toto ustanovenie zakazuje práve akúkoľvek diskrimináciu na základe takéhoto dôvodu, pokiaľ ide o prístup k samostatným zárobkovým činnostiam.
- 78 Vzhľadom na to, čo už bolo uvedené, treba konštatovať, že § 5 bod 3 zákona o rovnosti zaobchádzania by nemal za okolností, ako sú tie vo veci samej, odôvodniť vylúčenie ochrany proti diskriminácii priznanej smernicou 2000/78, pokiaľ toto vylúčenie nie je v súlade s článkom 2 ods. 5 tejto smernice nevyhnutné na ochranu práv a slobôd iných osôb v demokratickej spoločnosti.

- 79 Vzhľadom na všetky predchádzajúce úvahy treba na položenú otázku odpovedať tak, že článok 3 ods. 1 písm. a) a c) smernice 2000/78 sa má vykladať v tom zmysle, že bráni vnútroštátnej právnej úprave, v dôsledku ktorej sa na základe slobodného výberu zmluvného partnera vylučuje z ochrany proti diskriminácii, ktorá sa má poskytnúť podľa tejto smernice, odmietnutie uzavrieť alebo obnoviť s určitou osobou zmluvu na dodanie určitých plnení tejto osoby v rámci výkonu samostatnej zárobkovej činnosti, z dôvodu sexuálnej orientácie tejto osoby.

O trovách

- 80 Vzhľadom na to, že konanie pred Súdny dvorom má vo vzťahu k účastníkom konania vo veci samej incidenčný charakter a bolo začaté v súvislosti s prekážkou postupu v konaní pred vnútroštátnym súdom, o trovách konania rozhodne tento vnútroštátny súd. Iné trovy konania, ktoré vznikli v súvislosti s predložením pripomienok Súdnemu dvoru a nie sú trovami uvedených účastníkov konania, nemôžu byť nahradené.

Z týchto dôvodov Súdny dvor (druhá komora) rozhodol takto:

Článok 3 ods. 1 písm. a) a c) smernice Rady 2000/78/ES z 27. novembra 2000, ktorá ustanovuje všeobecný rámec pre rovnaké zaobchádzanie v zamestnaní a povolani,

sa má vykladať v tom zmysle, že:

bráni vnútroštátnej právnej úprave, v dôsledku ktorej sa z dôvodu slobodného výberu zmluvného partnera vylučuje z ochrany proti diskriminácii, ktorá sa má poskytnúť podľa tejto smernice, odmietnutie uzavrieť alebo obnoviť s určitou osobou zmluvu na dodanie určitých plnení tejto osoby v rámci výkonu samostatnej zárobkovej činnosti, z dôvodu sexuálnej orientácie tejto osoby.

Podpisy